

CONTRIBUȚII LA BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ VECHĂ

Bogdan Andriescu*

Lucrarea își propune să prezinte rezultate ale cercetării cărții românești vechi întreprinse în trei instituții de cultură: Biblioteca Județeană Astra Sibiu, Biblioteca Națională Széchényi Budapesta, Biblioteca Universității Eötvös Loránd Budapesta.

Biblioteca Județeană Astra Sibiu deține unul dintre cele mai importante fonduri de carte românească veche din țară, cercetarea noastră având în vedere cartea tipărită între anii 1801–1830. Mai mult de o treime dintre cărți provin din centrul tipografic de la Buda, celelalte văzând lumina tiparului în Brașov, Blaj, Sibiu, București, Cluj, Iași, Craiova, Neamț, Oradea, Râmnic, Viena, Sankt-Petersburg. Din punct de vedere al provenienței, mare parte din fond s-a constituit ca urmare a unor achiziții realizate de bibliotecă de la anticariatele din Sibiu. Un număr mai redus de cărți provin din donații, amintind în acest sens pe George Barițiu, S. Mangiucă, D. Stahi.

Biblioteca Națională Széchényi Budapesta și Biblioteca Universității Eötvös Loránd, Budapesta dețin un important fond de carte românească veche. Între anii 1780–1830, la Buda, au fost tipărite 240 de cărți românești, aici funcționând, între anii 1777–1848, celebra „Tipografie a Universității Ungurești” (Tatay, 2011: 432–442). Reprezentanți importanți ai Școlii Ardelene au activat ca redactori de carte românească, o parte a lucrărilor acestora văzând lumina tiparului în această tipografie (Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior), ele regăsindu-se astăzi într-un număr relativ ridicat.

Biblioteca Națională Széchényi din Budapesta conservă un valoros fond de carte românească veche, repertoriul întocmit în anul 1997, numărând 212 de titluri, provenite atât din Colecțiile speciale ale instituției cât și din Fondul general de carte (Chindriș, 1997: 222a–229). Celor cinci cărți, necunoscute surselor bibliografice românești până în anul 1997, li se adaugă alte tipărituri.

În colecțiile Bibliotecii Universității Eötvös Loránd s-a reușit identificarea a aproximativ 100 de exemplare de carte românească, majoritatea (77 exemplare) provenind din Tiparnița de la Buda. Semnalăm aici prezența a două cărți românești vechi unicate.

Studiul include carte românească veche necunoscută surselor bibliografice românești depistată în colecțiile celor trei instituții. Facem precizarea că am avut în vedere trei categorii de cărți: carte românească veche necunoscută surselor bibliografice românești; carte cunoscută surselor bibliografice românești, doar la nivel informațional

* Biblioteca Județeană Astra Sibiu.

(nefiind depistat niciun exemplar; exemplare cunoscute fără o descriere bibliografică completă); carte românească veche depistată la nivel informațional, nefiind identificat niciun exemplar.

Biblioteca Județeană Astra Sibiu

Protocol a celor [...] heparhii Ardealului a Legii grecești neunite a protopopiatului locului bisericii hramului.

Cota: CRV Nr. inv. 472.

Paginație: 90 file nenumerate.

Legătura: carton recent marmorat; cotorul învelit în piele.

Observații: registrul cuprinde câte șase certificate de naștere pe fiecare filă; redăm conținutul: S-au născut prunc de partea [...] la ziua [...] la luna [...] la anul [...] de părinți de legea grecească neunită pravoslavnică acăruia tatăl [...] dar muma [...] lăcuitoriu [...]. S-au botezat și cu Sfântul Mir s-au uns prin mine mai jos iscălitul paroh și preot al bisericii hramului [...] în ziua [...] luna [...] anul mai sus numit. Și s-au dat în Sfântul Botez pruncului nume [...]. Naș au fost [...]. Lăcuitori [...]. Cu chiar mâna sa [...]. Paroh [...]; spațiile dintre paranteze erau completate cu date de ordin personal; pe coperta unu se află o etichetă tipărită – parțial deteriorată, cu titlul protocolului; registrul cuprinde pe cei născuți între 1801–1807 (de altfel, el poate fi datat doar pe baza însemnărilor conținând datele personale ale celor botezați); protocolul este necunoscut surselor bibliografice românești.

Nuntium.

Cuprins:

– fila 2 v: Praenumeration collectores in Hungaria; fila 3: In Transsilvania; fila 3 v: In Exteris Provinciis; fila 4: [Litera] A.

BRV IV, p. 139-141, nr. 384.

Cota: CRV 859.

Paginație: 4 file nenumerate.

Legătura: folie de protecție.

Observații: înștiințarea dată în limba latină de Tipografia Universității din Buda pentru subscripții la Lexiconul româno-latino-maghiaro-german al lui Samuil Clain, prelucrat de Vasile Colosi, cu o listă a colecțiilor de subscripții și cu o filă de probe cuprinzând cuvintele A – Acațiu; BRV nu cunoaște exemplar original; exemplar unic. [1814].

Plutarh Nou/ sau/ pe scurt scrierea vieților/ celor/ mai vestiți bărbați și mueri a toate nea-/ murilor, din cele mai vechi vremi/ până în vremile noastre/ în limba franțuzească/ de Petru Blanchard dată afară/ acum întâiu de un iubitoriu de neamul românesc pre/ românie tălmăcită, și dată la lumină.../ Tomul I/ cu 26 chipuri/ cu toată cheltuiala D. Nicolae Nicolau sau tipărit. La Buda. În crăiasca Tipog. a Universității Ungariei. 1817.

Cuprins:

– p. III: Înaintecuvântare!; p. 5: Omer. Acest mai vechi și vestit filosof și poet (verso nu este numerotat); p. 17: Licurg. Legiuitorul Spartei; p. 26: Romulus. Întâiul craiu al Romei; p. 32: Pitagora. Un filosof de la Samo; p. 37: Solon. Legiuitorul Atinei; p. 47: Esop. Un poet de bazne vestit; p. 49: Anacreon. Un vestit poet grecesc; p. 52: Leonidas. Un viteaz al Spartei; p. 54: Pindar. Un vestit poet grecesc; p. 55: Confucius. Un filosof al chinezilor; p. 59: Aristid. Acel mai drept dintre greci; p. 65: Temistoclit. Un vestit generaliu al Atinei; p. 70: Miltiadis. Un generaliu al Atinei; p. 80: Caiu Marțiu Coriolan. Un patriț al Romei; p. 89: Euripid. Un vestit poet de comedii jalnice; p. 92: Eștil sau Ehil. Un vestit poet de comedii jalnice; p. 95: Sofocles. Un vestit poet de comedii; p. 96: Aristofan. Un vestit comicesc poet al Țărei grecești; p. 97: Socrate. Un vestit grecesc filosof; p. 107: Tucidid. Un vestit istoric grecesc; p. 108: Țimon. Un genăraliu al Atinei; p. 115: Diogen. Un cinicesc (cinic) filosof; p. 120: Fochion. Un generaliu al Atinei; p. 131: Periclit. Un atinean vestit; p. 137: Alcibiad. Genăraliu al Atinei; p. 146: Platon. Un vestit înțelept al lumii; p. 149: Aristip. Un filosof grecesc; p. 152: Xenofon. Un vestit istoric grecesc; p. 153: Epaminondas. Un genăraliu al Tabei; p. 158: Filip. Craiu dela Macedonia; p. 166: Demostene. Un foarte vestit ritor al Atinei; p. 173: Alexandru. Craiul Macedoniei; p. 184: Epicur. Un filosof grecesc; p. 186: Piru. Craiul Epirului; p. 192: Regulus. Consul al Romei; p. 195: Filopemen. Un genăraliu al Aheilor; p. 203: Anibal. Genăraliu al Cartagenilor; p. 212: Publie Știpio Africanul. Genăraliu al romanilor; p. 221: Plautus. Un poet comicesc roman; p. 223: Terenț. Alt poet comicesc al romanilor; p. 225: Pompeiu cel Mare. Un genăraliu al romanilor; p. 235: Marcul Tulie Țițero. Un foarte vestit ritor al Romei; p. 248: Iulie Cesar. Romanesc dictator; p. 259: Cesar August. Întâiul romanesc împărat; p. 268: Marius. Un genăraliu romanesc; p. 279: Cato din Utica. Un roman cu fapte bune; p. 283: Horaț. Un poet al latinilor; p. 285: Virgil. Un foarte vestit poet al latinilor; p. 288: Ovid. Un poet al latinilor; p. 290: Titus Livie. Un foarte vestit istoric al latinilor; p. 292: Plinie. Un vestit ispititoriu al naturei roman; p. 300: Titus. Împărat al romanilor; p. 305: Plutarh. Un vestit istoric al grecilor; p. 310: Marcus Aurelie. Romanesc împărat; p. 319: Mahomet. Pricinuitoriul lezei turcești; p. 324: Carl cel Mare. Împărat al Romei Craiu al Franței; p. 332: Saladin. Sultan dela Egipt și Siria; p. 338: Mateiaș Corvin. Un craiu al Ungariei.

Cota CRV 967.

Paginație: 352 de p.

Legătură: coperti noi din carton de culoare neagră; pe cotor apare titlul lucrării cu litere aurite.

Observații: tipăritura este exemplar unicat, bibliografia românească veche amintind de această primă ediție (1817), neoferind o descriere științifică a volumului; spre deosebire de prima ediție, cea de-a doua, apărută în 1819 (consultată la Biblioteca Națională Szechenyi Budapesta) prezintă patru planșe, conținând 24 de gravuri (probabil, eronat, pe foaia de titlu sunt amintite 26 de gravuri): planșa 1 – „Homer, Licurg, Romulus, Pitagoras, Coriolan, Miltiades”; planșa 2 – „Solon, Esop, Anacreon, Leonidas, Aristid, Temistoclit”; planșa 3 – „Tucidid,

Socrat, Periclit, Diogen, Fochion, Timon”; planșa 4 – „Xenofon, Epaminondas, Filip, Alcibiad, Platon, Aristip”. Exemplarul deținut de Biblioteca Județeană Astra nu a păstrat cele patru planșe; este colligat cu ediția din 1819; ediția din 1819 conține doar fila de titlu și primele cinci file.

Milostiva Inștruțiune/ pentru Magistrualiștii carii Regulația urbarialicească o vor duce în săvârșire (execuție).

Cuprins:

– fila 1: Cap. 1. Despre săvârșirea examenului la cele noao punctumuri de întrebare; fila 1 v: 2. Însă la întrebarea celor noao punctumuri și primirea spunerilor aceste următoare să vor lua strânsă cugetare; fila 2: 3. Despre cele 9 punctumuri de osebi, și pentru fiește care de aici; fila 4: Cap. al doilea. Despre Conscriptie; fila 9: Cap. al treilea. Pentru luarea în samă la dijma urbarelicească, sau unde iaste obicinuită nona, și pentru Conșcripția viilor în dealuri; fila 10: Cap. al patrulea. Despre a punctumurilor de obște oprite, mijlocitoare ținere; fila 11: Cap. al cincilea. Despre execuția urbarialicești regulații, și despre aducerea în lăuntru al urbariumurilor.

Poenaru, p. 123, nr. 132.

Cota: CRV 1025 B.

Paginație: 28 file nenumerate.

Legătura: folie de protecție.

Însemnări: fila 1: Donată la asociațiunea pentru limba și cultura poporului romanu prin Iul. de Bardosi. Iuliu de Bardosi. Juris auditor (?). N. 813 biblioteca asoc. tranne; fila 6: Iul. D. de Bardosi [...]; fila 14: Iul. de Bardosiu [...] 1861; fila 22: de Bardosi [...] in anulu 3 le 861.

Observații: exemplar necunoscut BRV, unicat; D. Poenaru reproduce foaia de titlu, dar nu redă cuprinsul cărții. [1818]

Smintele tipariului care intrat întru această carte și vin a se îndrepta. Arătarea cărților...

„Arătarea cărților, a cărora originale sau izvodiri se află la mine subscrisul lucrate, asudând la iale în curs de 28 de ani, și aștept să vină ajutoriul de a le putea tipări, sau din vinderea acestor cărți besericești, sau din jertvirea vre unui patriot bun, carele poftind luminare poporului roman va da cu creștinească mână cheltuiala tipariului, voind a se învăța cel ce nu știe. Atare cărți de a se mai tipări sânt:

Biografia, adecă Viața Domnului nostru Is Hs, petrecerea lui pre pământ: învățătura cea cerească, și minunile lui. Aicea sau adăogat învățături pentru creșterea pruncilor și îndreptarea omului.

Tâlcuiala Evangheliilor la toate duminicile și sărbătorile de preste an.

Belizarie voevodul lui Iustinian împăratul grecilor cu, 4 icoane. Această carte arată datorințele supușilor cătră stăpânire, și ale stăpânirei cătră supuși, și amânduror cătră patrie, care pentru vrednicia ei în toate limbile Europei iaste tradusă.

Plutarh românesc, sau învățătură cum trebuie a păși cu copiii de după talenturile lor, ai da la înalte învățături, au la măestrii ver (?) meșteșuguri, sau tocmai la lucrarea pământului ai îndrepta.

Epistolariul românesc, ce ne arată reguli și pilde a ști întocmi tot felul de scrisori și zăpisiuri la deschilinite întâmplări în soțietatea omenească de lipsă.

Istoria românilor, arătând întâmplările neamului românesc dela întâia rădăcină a lui, sau dela anul 753 înainte de Hs, în carele an sau zidit cetatea Roma, dela Romul strămoșul romanilor, până în zilele noastre. Dintru această carte vom vedea: forma stăpânirei, legile țării, întâmplările cele primejdioase și cele părtinitoare, starea besericii, întărirea legii, și toate cele ce sau întâmplat în Dacia lui Traian, și a lui Aurelian, cu toți românii cei ce lăcuiesc dincoace și dincolo de Dunăre. Această carte se va tipări în trei tomuri.

În Arad în 3 decembrie anul 1826. Constantin Diaconovici Loga, al Școalelor Preparande Senior Profesor”.

CRV 1284 a.

Paginație: foaie volantă.

Legătura: folie de protecție.

Observații: este necunoscută surselor bibliografice; conține erata pentru Octoih și Tipicon, urmată de un apel adresat celor care ar fi putut sprijini financiar tipărirea a șase cărți românești; exemplarul a fost depistat și în colecția Bibliotecii Naționale Széchényi Budapesta, fiind colligat cu Tipiconul tipărit la Buda în anul 1826.

*Carte românească veche în biblioteci din Ungaria
Biblioteca Națională Széchényi Budapesta.*

Bucvariu/ pentru/ pruncii cei rumâ-/ nești carii să află/ în Crăiia Ungurească, și ho-/ tarele ei înpreunate/ cu dovoirea stăpânitorilor./ În Viena La J Stefan de Novacovici. În Slaveno Serbească rumînească și limbilor ai resăritului privileg. Tipografie 1792.

Cuprinsul:

– p. 2: Tipărite, și de mână; p. 3: Mici și mari slove de rând; p. 11: Numele prosodiilor; p. 17: Pruncul cel cu inima dreaptă; p. 18: Furul cel mic; p. 19: Gazda lotrilor; p. 19: Tot ce iaste peste măsură nu iaste sănătos; p. 20: Scurte povești pentru credința îndeșartă; p. 22: Pentru ispovedanie; p. 24: Pentru clacă; p. 25: Pentru rătăcire; p. 26: Pruncul cel iubitoriu deosteneală; p. 27: Însemnarea cunoașterii slovelor; p. 32: Însemnarea slovirii; p. 35: Însemnarea cetirii; p. 43: Pentru numere.

Nr. inv. II L. Lat. f. 525.

Paginație: 46 p.

Greșeli de paginație: p. 14 nu este numerotată; p. 15 este numerotată p. 4; p. 38 este numerotată p. 28.

Legătura: lipsă coperti, se află în folie de protecție; filele cărții nu sunt legate.

Însemnări: folia de protecție v: însemnare cerneală de culoare maronie: „Alphabethum pro Adolescentibus Ro/ manis/: id est (?) Walachicis:/ in Regno/ Hungaria Transylvania et Provin/ ciis eidem adnesis-Walachi:/ :ce Litteris Cirilicis. Vien:/ :rq apud Steph. de Novako,/ vis (?) 1792. pag. MCI:45:I/ In serie Libro. Illyrico et Walachico”.

Observații: în colecția de carte românească veche a Bibliotecii Naționale Széchényi din Budapesta, am identificat, mai multe ediții de bucoavne: Bucoavnă (Cluj, 1744), Bucoavnă (Blaj, 1777) – două exemplare, Bucoavnă (Viena, 1781), Bucvariu (Viena, 1792), Bucoavnă (Blaj, 1793), Bucoavnă (Sibiu, 1797), Bucoavnă (Buda, 1797), Bucvariu (Buda, 1803), Bucoavnă (Sibiu, 1828). Patru dintre acestea au fost incluse în repertoriul de carte românească al bibliotecii, realizat de Ioan Chindriș (cele tipărite în 1777, 1793 – inedit, 1803 – inedit, 1828). Bucvariul tipărit la Buda în anul 1803 era „o prelucrare a abecedarului german întocmit de Johann Ignaz Felbiger”, prima ediție apărând la Viena în 1777 (nu se cunoaște nici un exemplar). (Chindriș, 1997: 221) A doua ediție, re apare, tot la Viena, în 1781. Necunoscută surselor bibliografice românești este ediția a treia a Bucoavnei, apărută la Viena în anul 1792; starea de conservare a corpului cărții este bună; p. 2: șampilă de formă ovală, cerneală de culoare neagră cu următorul text: A.M.N. Muzeum Könyiv Tarabol; p. 33: șampilă de formă ovală, cerneală de culoare albastră cu următorul text: Orsz. Széchényi Könyvtar.

Catalogia/ Slavenno – Serbskih I Valahiiskih/ kniga, katoria/ pri glavnov tipografii kralevske Universiteta,/ pentanskogo siloio iskliucitel [...] privileghii, ei/ o ego T. K. Velicestva dannoi iz Budinea/ a iz drugihă meastahă, kodă viutră nazna-/ cennihă knigoprodavčevă podolu posta-/ vlenneai țenea nesvazanïia i meatisea/ mogută. 1798. Verzeichniss/ verschiedener/ Slavo - Serbisch und Walachischen Bucher/ die Sowohl zu Ofen/ in der/ K. Hung. Universitats = Buchdruckerei/ Kraft des Derselben/ Alterhochsten Orts Ausschliessungsweise Ertheilten Privilegiums als/ auch ben den Inbenanuten Berkaufern zu haben sind. 1798.

[Lista diferitelor cărți slavo-sârbești și valahe care au apărut atât în Buda în tipografia (de cărți) a Crăeștii Universității Maghiare ca putere a aceluiași privilegiu obținut exclusiv al celui mai înalt loc dar (și lista cărților) ce pot fi obținute la vânzători numiți]

Cuprins: p. 2: Naznacie; p. 3: Privileghia; p. 7: Bücher in Slawo = Serbischer Sprache; p. 11: Bücher in Walachischer Sprache; p. 12: Landkarten und Bilder.

Nr. inv. 821041.

Paginație: 12 p. nenumerate.

Observații: este necunoscută surselor bibliografice românești; este colligat cu alte 29 de tipăriri (nr. inv. 821027 – 821056); foaia de titlu: șampilă ovală cu următorul text: A.M.N. Muzeum Könyvtára; stare de conservare foarte bună.

Catalogul cuprinde 14 cărți românești vechi tipărite între anii 1784 – 1798 (Buda și Viena). Descrierea tipăriturilor este extrem de sumară, identificarea acestora în cataloagele de carte românească veche fiind anevoioasă. Nu sunt trecuți anii de apariție pentru cinci tipăriri. Exceptând două cărți, celelalte au specificat formatul în care au fost editate (format 4 și 8). Într-o rubricatură specială sunt înregistrate prețurile de vânzare pentru fiecare exemplar. Remarcăm că două dintre titluri nu au specificat niciun preț de vânzare, cea mai costisitoare fiind tipăritura Adunarea cazaniilor (Viena, 1793). Aceasta putea fi achiziționată în schimbul

sume de 4 florini și 42 de creițari. Trecem în revistă lista cărților, având convingerea că viitoare cercetări ar putea întregi informațiile de ordin bibliografic.

Bücher in walachischer Sprache (p. 11–12).

Aritmetică românească și nemțească (8). (14 creițari).

Se pare că este amintită tipăritura intitulată *Ducere de mână către Aritmetică*, apărută atât în limba română, cât și în germană, la Viena, în anul 1785, ediția I (Bianu, Hodoș, II, 1905: 305–306) sau ediția a doua, apărută în anul 1788 (Poenu, 1973: 80–81).

Bucvariu. 8. 1798 (2 creițari).

Am identificat în colecția de carte românească veche a Bibliotecii Naționale Széchényi Budapesta mai multe ediții de bucoavne: Bucoavnă (Cluj, 1744; O.Sz.K. 316568), Bucoavnă (Blaj, 1777; O.Sz.K. 324047 și 316570) – două exemplare, Bucoavnă (Viena, 1781; O.Sz.K. 312311), Bucvariu (Viena, 1792; O.Sz.K. II L. Lat. f. 525), Bucoavnă (Blaj, 1793; O.Sz.K. 323949), Bucoavnă (Sibiu, 1797; O.Sz.K. 316569), Bucoavnă (Buda, 1797), Bucvariu (Buda, 1803; O.Sz.K. 801463), Bucoavnă (Sibiu, 1828; O.Sz.K. 325252). Patru dintre acestea au fost incluse în repertoriul de carte românească al bibliotecii, realizat de I. Chindriș (cele tipărite în 1777, 1793 – inedit, 1803 – inedit, 1828) (Chindriș, 1997: 223). Bucvariul tipărit la Buda în anul 1803 era „o prelucrare a abecedarului german întocmit de Johann Ignaz Felbiger”, prima ediție apărând la Viena în 1777 (nu se cunoaște nici un exemplar). A doua ediție reapare tot la Viena în 1781. Necunoscute surselor bibliografice românești sunt alte două ediții ale Bucoavnei, apărute la Viena în anii 1792 (Andriescu, 2013, 75–76) și probabil la Buda în 1798.

Bucvariu românesc și nemțesc. (8). (5 creițari).

Textul nu ne oferă informații legate de anul tipăririi. Considerăm, că ar putea fi unul dintre cele două Bucvarii bilingve tipărite la Viena în 1785 sau 1790. (Poenu, 1973: 68–69; Bianu, Hodoș, II, 1905: 334).

Katihisis întărit de Sinodul ținut în anul 1774. 8. 1793. (7 creițari).

Catehismul sârbesc, românesc și nemțesc a cunoscut o primă ediție în anul 1778 la Viena (Dudaș a, 1979: 371–373). O a doua ediție apare în anul 1784, însă, numai în limbile română și germană (Bianu, Hodoș, II, 1905: 286–287). Catalogul amintește de o a treia ediție, apărută probabil tot la Viena, în anul 1793, necunoscută surselor bibliografice românești.

Carte de cetit, român și nemțescă. 8. 1793. (18 creițari).

În anul 1793, la Viena se tipărea lucrarea *Ducere de mână către cinste* în românește și în germană (Bianu, Hodoș, II, 1905: 353).

Carte de mână pentru dascăli. 1784. (1 florin și 20 de creițari).

Este necunoscută ediția din anul 1784, sursele bibliografice românești amintind de ediția tipărită la Viena în 1785 (Bianu, Hodoș, II, 1905: 302–304).

Cazanii la toată duminica și alte zile de sărbătoare în 3 părți în fol. (4 florini și 42 de creițari).

Se face referire la tipăritura *Adunarea cazaniilor*, apărută la Viena în anul 1793, aceasta fiind structurată în trei mari capitole (Bianu, Hodoș, II, 1905: 350–351).

Molitvenic. 8. (5 creițari).

Nu am identificat nicio ediție a Molitvelnicului tipărit la Buda sau la Viena în intervalul de timp menționat (necunoscută surselor bibliografice românești).

Scrisoare frumoasă. 8. 1794. (2 creițari).

Este necunoscută surselor bibliografice românești.

Tablă de azbuchi. 4. (1 creițar).

Conform unei mărturii, 6800 de alfabetare folosite în școlile românești la sfârșitul secolului al XVIII-lea, se aflau în anul 1795 în depozitul tipografiei lui Ștefan Novacovici din Viena (Dudaș a, 1979: 353). Ele ar fi fost tipărite în anul 1793 la Viena. (Râpă-Buicliu, 2000: 332–333).

Pre scurtă arătare, pentru Dumnezeu și pentru socotința lui Dumnezeu. 8. 1784. Cartea a apărut la Viena. (Bianu, Hodoș, II, 1905: 294).

Gramatici rumânești. 1792.

Probabil că se face referire la tipăritura Ducere de mână către frumoasa scrisoare, apărută la Viena în 1792. (Bianu, Hodoș, II, 1905: 349).

Ceaslov. 8. 1792. (40 de creițari).

La Viena, apărea un an mai târziu un alt Ceaslov, exemplarul descris în BRV fiind incomplet. (Bianu, Hodoș, II, 1905: 352–353). Este necunoscută surselor bibliografice românești ediția din anul 1792 a Ceaslovului.

Psaltire. 8. 1792. (40 de creițari).

Este necunoscută surselor bibliografice românești. Un an mai târziu (1793), la Viena, apărea o altă ediție a psaltirii. (Bianu, Hodoș, II, 1905: 356).

Biblioteca Universității Eötvös Loránd Budapesta.

Întru mărirea Sfintei, cei de o ființă, de viață făcătoarei, și nedespărțitei Treime, a Tatălui și a Fiului, și a Sfântului Duh: s-au tipărit cartea aceasta despre datorințele presbiterilor parohalnici din Cuvântul lui Dumnezeu a îndrepterilor sobornicești, și a învățătorilor besericești alcătuită întâia oară în Sant Petersburg la anul Domnului 1776. După aceea cu blagoslovenia Exțelenței sale a Preaosfințitului și Preavrednicului Arhiepiscop și Mitropolit al Carloveșului Domnului Ștefan, pre limba slaveno-serbească, pentru părțile cele Cesaro-Crăești s-au tipărit în Buda cu tipariul Crăeștei Tipografii a Universității din Pesta la anul 1798 și acuma din cuvânt în cuvânt în limba românească întoarsă cu același tipariu iarăși în Buda s-au tipărit la anul de la zidirea lumii 7307 iară de la întruparea Cuvântului lui Dumnezeu 1155. Indictul 5.

Cuprins:

Pagina de titlu revers. Capetele cărții acesteia.

– fila 2: Înainte cuvântare către presviteri. Patru datorințe sânt, care presviterii cu dedinsul ale împlini legătuiinți sânt; p. 1: Capul întâiu cuprinde întru sine intrarea către detorințele preoțești, arătând ce iaste preoția; dela cine iaste rânduită și spre ce sfârșit, cât de covârșită iaste chiemarea aceasta, cât iaste de ostenitoare și primejdioasă, cine la dânsa să pășască, și câte sânt părțile a detorințelor previterilor; p. 8: Capul al doilea. Pentru întâia detorință preaoțască adecă pentru învățatura poporanilor. Partea 1. Despre învățatura ce e diatoriu

preotul oamenilor cu cuvântul. Întru această parte cele mai de căpetenie puncturi sânt aceasta: 1. A adeveri cum că cea mai din tâiu detorință a preotului iaste a învăța norodul. 2. A arăta ce iaste datoriu a învăța și de unde. 3. În ce chip și când?; p. 49: Partea 2. Despre învățătura ce e diatoriu preotul oamenilor cu lucrul. Puncturile părții aceștea sânt: 1. Cum că presviterul iaste diatoriu a învăța pre poporeni săi în sfânta viețuire cu pilda sa. 2. Ce pun înainte dela Pavel apostolul numeratele fapte bune preotului însușite. 3. Se adaogă și alte oare care fapte bune preotului însușite; p. 79: Capul al treilea. Pentru a doa lucrare preoțească adecă pentru întocmirea tainelor. Cum că întocmirea tainelor iaste însuși preoțească lucrare, destul pentru acea arătare lui Pavel, când el pre sine cu toți următorii săi întru așa cuvinte sau scris: așa să ne socotească pre noi omul ca pre niște slugi ale lui HS, și ispravnici ai Tainelor lui Dumnezeu; p. 131: Capul al patrulea. Pentru rugăciune. Partea întâi. Pentru rugăciunea de comun și ce întrânsa se cuvine a ști și a lua aminte; p. 174: Partea 2. Pentru rugăciune. Ca despre detorința preoțească. În partea aceasta urmează a însemna: 1 Poruncile Domnului, care despre rugăciune, ca despre o detorință preoțească arată. 2. Pentru cine, pentru ce și când se cuvine preoților a se ruga. 3. Întocmirea tainelor cere dela întocmitorii lor osebită rugăciune și mai înainte gătire.

Nr. inv. Ae 4r 474.

Paginație: 4 file nenumotate + 194 p. numerotate.

Legătură: coperti noi din carton multicolore cu întărituri la colțuri; pe cotorul cărții, text în limba germană, Vermischte walaschichte schriften.

Observații: în Catalogul Bibliotecii Samuil Vulcan („Elenchus Librorum in Bibliotheca Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Episcopi Samuelis Vulcan reperbilibium”, Oradea, 1829–1830) regăsim tipăritura intitulată „Charte Despre datoriile Presbiterilor”, apărută la Buda în anul 1798. Cartea, necunoscută surselor bibliografice românești, am identificat-o în colecțiile Bibliotecii Universității Eötvös Loránd din Budapesta, fiind înregistrată cu numărul de inventar Ae 4r 474. Bibliografia românească veche a înregistrat ediția din anul 1817, în titlul căreia se pomenește că lucrarea fusese tipărită în anul 1798 (Dudaș, 1979: 394). Din cuprinsul foii, de titlu reiese că o primă ediție a cărții fusese tipărită în anul 1776, la Sankt-Petersburg. Stare de conservare foarte bună; este colligat cu o altă lucrare, în limba sârbă, tipărită la Buda în 1817; p. 1: frontispiciu Isus Pantocrator; stare de conservare bună.

Briefe eines Augenzeugen/ der/ Griechischer Revolution/ vom Jahre 1821/ nebst einer/ Denkschrift/ des Fürsten Georg Cantacuzeno/ über die/ Begebenheiten in der Moldau und Walachen/ in den Jahren 1820 und 1821. Mit Rigas Portrait. Halle, in der Regerschen Verlags - Buchhandlung. 1824.

[Scrisorile unui martor ocular al Revoluției Grecești din anul 1821 și o scrisoare de amintire a principelui Georg Cantacuzeno despre întâmplările din Moldova și Valahia în anii 1820 și 1821. Cu portretul lui Riga.]

Cuprins:

– o filă nenumotată: Vorwort; p. 1: Briefe eines Augenzeugen der griechischen Revolution vom Jahre 1821; p. 3: Erster brief; p. 6: Zweiter brief;

p. 13: Dritter Brief; p. 16: Vierter Brief; p. 20: Fünfter Brief; p. 21: Sechster brief; p. 27: Siebenter Brief; p. 32: Achter Brief; p. 37: Neunter brief; p. 131: Drei und dreissigster brief; p. 135: Denkschrift des Fürsten Georg Cantacuzeno über die Begebenheiten in der Moldau und Walaschen in den Jahren 1820 und 1821, geschrieben im october 1821.

Nr. inv. 454051.

Paginație: 1 filă nenumerotată + 198 p. numerotate.

Legătură: coperti noi din carton de culoare albastră; pe cotor se mai păstrează un fragment din titlul cărții.

Observații: fiu al lui Matei Cantacuzino, mare vistiernic al Moldovei (refugiat în Rusia), Gheorghe Cantacuzino a luptat în armata rusă în timpul războaielor napoleoniene, fiind rănit și decorat în anul 1807. A urmat cariera de inginer militar, remarcându-se în lupta de eliberare a Greciei, fiind devotat cauzei Eteriei. S-a implicat în luptele din Moldova și Țara Românească (1821), ajungând până la București. Acțiunile militare au fost dezavuate de țar, fiind nevoit să părăsească Rusia, stabilindu-se în Grecia. În anul 1836 se va reîntoarce împreună cu familia sa în Moldova unde mai poseda trei moșii. (Atanasiu, 2006: 16–17); ștampilă rotundă cu textul: „EGYETEMI BUDAPEST KÖNYVTÁR” pe foaia de titlu; stare de conservare foarte bună; necunoscută surselor bibliografice românești.

BIBLIOGRAFIE

- Atanasiu, Mihai Bogdan, 2006: *Cantacuzinii din Basarabia și din Rusia (sfârșitul secolului al XVIII-lea și secolul al XIX-lea)*, în „Constelații ieșene”, an I, nr. 4, p. 16–17.
- Bianu, Ioan, Hodoș, Nerva. 1905: *Bibliografia românească veche 1508-1830*, tom II, București, Editura Academiei Române, [BRV II].
- Bianu, Ioan, Hodoș, Nerva, Simonescu, Dan, 1936: *Bibliografia românească veche 1508–1830, tom III, 1809-1830*, București, Editura Academiei Române, [BRV III].
- Bianu, Ioan, Simonescu, Dan, 1944: *Bibliografia românească veche 1508–1830, tom IV: Adăogiri și îndreptări* București, Editura Academiei Române, [BRV IV].
- Chindriș, I., 1997: *Cartea românească veche la Budapesta* (I), în „Acta Musei Napocensis”, 33/2, p. 216–229.
- Dudaș, Florian b, 1979: *Cărțile românești din Biblioteca lui Samuil Vulcan*, în „Crisia” anul IX, p. 381–419.
- Dudaș, Florian a, 1979: *Contribuții privind cartea românească veche. Epoca Luminilor*, în „Crisia”, anul IX, 1979, p. 338–381.
- Poenaru, Daniela, 1973: *Contribuții la bibliografia românească veche*, Târgoviște.
- Râpă-Buicliu, Dan, 2000: *Bibliografia românească veche*, Galați, Editura Alma.
- Tatay, Anca Elisabeta, 2011: *Din istoria și arta cărții românești vechi: Gravura de la Buda (1780–1830)*, Cluj-Napoca, Editura Mega.

ABSTRACT

This paper aims to present the results of our research of the Old Romanian book entered upon three institutions of culture: The ASTRA County Library in Sibiu, The Széchényi National Library, The Eötvös Loránd University Library in Budapest.

The Széchényi National Library in Budapest and the Eötvös Loránd University Library in Budapest hold an important old Romanian stock of books.

The study includes old Romanian book unknown to the Romanian bibliographical sources detected in the collections of the three institutions mentioned above. Mention must be made that we had into account three categories of books: old Romanian book unknown to the bibliographical resources, book known to the bibliographical sources only at the informational level (there has not been detected any copy; known copies without a complete bibliographical description); old Romanian book detected at the informational level, without the identification of any copy.

Keywords: library, public libraries in Hungary, public libraries in Romania, old Romanian book.